

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Stockholm, 2020-05-26

Remiss

Häri från till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58)

Ku2019/02112/KL

Sammanfattning

KTH ställer sig i huvudsak bakom utredningens förslag. Särskilt välkommet är paradigmskiftet mot bevarande. Vi är dock tveksamma till genomförbarheten av massdigitalisering i den utsträckning som föreslås i utredningen. Därtill saknar vi förslag som svarar på de utmaningar som adresseras i kapitel tre och fyra kring hur vi fångar och över tid bevarar information. Utan ett fundament av verktyg, modeller och strategier som möter dessa utmaningar ser vi en risk i att offentlig sektor ackumulerar stora mängder digital information men utan att, som Riksarkivet uttrycker sitt grunduppdrag sida 145, garantera innehåll, sammanhang och äkthet.

Paradigmskifte mot bevarande

Vi är mycket positiva till det paradigmskifte mot bevarande som utredningen föreslår. Det är först med ett avgränsat och tydligt fokus vi kan frigöra resurser till proaktiva insatser som kan ligga i fas med och följa utvecklingen av informationsskapandet. Ett paradigmskifte innebär även ett tydliggörande av arkivsektorns roll i ett landskap där allt fler aktörer lagrar och tillgängliggör information utifrån olika behov och syften.

Den komplexa, föränderliga och ökade informationsmängden har också skapat en växande klyfta mellan den stora mängden allmänna handlingar som lagras i olika verksamhetssystem och den begränsade andelen som idag ingår i någon form av bevarandeförvaltning. Den växande klyftan gör det angeläget att arkivsektorn får förutsättningar att ställa om resurser som idag läggs på att återsöka, beskriva och redovisa information som ligger utanför sektorn vård till att vidareutveckla kompetens och verktyg för det långsiktiga bevarandet. En nyckel i en sådan omställning är att vi får brukbara begrepp som kan användas i organisation och tydliggörande av ansvar. Arkivutredningens särskiljning av begreppen arkivering (sparas någonstans s 208) och bevarande (kräver särskilda bevarandeåtgärder s 234) ser vi som ett steg i en sådan utveckling. Dock är det nödvändigt att begreppen ytterligare definieras och preciseras i relation till varandra för att bli fullt brukbara.

Vi vill också inför en kommande utveckling av modeller för värdering och prioritering problematisera den informationsvärdesprincip som lyfts fram på sida 175. Satt i sitt sammanhang, som ett sätt att motivera och reglera tillgängliggörande, har den sin giltighet. En nyttoprincip som vars grundläggande tanke är att informationsvärdet uppstår först vid den faktiska användningen riskerar dock på sikt att urholka möjligheten till framtida insyn och granskning av historiska skeden om den blir styrande för modellering av bevarandevärde. För att ett arkiv ska bli

begripligt krävs en helhetsproveniens som försvinner om enbart "använd" information bevaras, därmed försvinner till stor del även arkivets historiska roll.

Tillgängliggörande och massdigitalisering

Vi tycker att det är bra att arkiven får ett eget ämnesområde i statistiken och ser positivt på förslaget om rapporteringsskyldighet till nationellt arkivinformationssystem. Däremot är vi tveksamma till genomförbarheten av utredningens förslag till massdigitalisering. En betydande del av bestånden återfinns i format som försvårar digitalisering, så som inbundet material, microfiche, m.m.. Konverteringen från analog till digitalt format ställer därtill krav på en ingående process för att förhindra oavsiktlig informationsförlust. Analys och ställningstaganden liksom efterföljande kontroll av vilka egenskaper kopplade till bevarandeinformationen som ska beaktas vid konverteringen t ex krav på bildkvalitet, upplösning m.m. kan behöva genomföras på objektsnivå. Problematiken berörs delvis i diskussionen kring konvertering av fotografi sida 182.

Infrastrukturutmaningar i ett förändrat informationslandskap

Vi saknar satsningar kring infrastrukturfrågor inom flera centrala områden som vi menar behöver komma på plats innan vi som samhälle är redo att fullt ut ta steget till ett digitalt bevarande.

Utredningen återkommer till utmaningarna kring *hur* vi möjliggör digitalt bevarande, behovet av kontinuerlig förvaltning och långsiktiga resurser och strukturer liksom svårigheten att bibehålla information i ursprungligt skick, bland annat på sida 120 och 176-178. Ändå belyses inte fullt ut problematiken kring ett digitalt bevarande.

Exempelvis pekar bevarandestandarden OAIS (ISO 14721:2012) på behovet av att upprätta särskilda register, så kallade Representation Network, som dokumenterar de digitala formatens beroenden till programvara, kodning, semantisk representation m.m. för att säkerställa bibehållen läsbarhet över tid. Internationellt finns exempel på aktörer som tillhandahåller denna typ av register för vissa typer av format men vilka aktörer inom den offentliga förvaltningen kan axla detta ansvar och vem kan ta ansvar för helheten? Vad betyder alla dessa beroenden, både tekniska och organisatoriska, för det långsiktiga bevarandet och förvaltningsbarheten över tid när utvecklingen går mot allt högre grad av komplexitet?

Ett annat exempel är frågan om hur vi bibehåller autenticitet, integritet och spårbarhet till källan genom flödet av konverteringar och migreringar. Hur tar vi oss fram i ett landskap där såväl upphandlingsregler som teknikutveckling leder till en ständig rörelse och där varje förflyttning är förenat med risk till informationsförlust? I bevarandestandarder betonas betydelsen av att identifiera vilka egenskaper hos det digitala objektet som fortsatt ska förvaltas och migreras som ett led i att skapa kontroll över kedjan. Men vilken/vilka aktörer kan ta ansvar för att bygga upp kompetens kring och förvalta kunskapen om dessa signifikanta egenskaper?

Även då standarder liksom flera nationella och internationella projekt adresserar frågeställningar och ger stöd till lösningar är etableringen och tillämpningen av dem fortfarande i sin linda. Vi saknar förslag för hur vi som sektor tar gemensamma steg mot ett strukturerat bevarande som säkrar informationsförsörjningen både idag och för framtida generationer.

Forskningsdata

Slutligen välkomnar vi förslaget till utredning om forskningsdata. En intressant frågeställning att beakta i en sådan utredning är huruvida forskningsdata kan vara både allmän handling och del av bibliotekets samling och som följd av det omfattas av olika krav och principer beroende på hanterings syfte.

Remissvaret har utarbetats av arkivarie/utredare Lotta Lindberg vid IT-avdelningen på gemensamt verksamhetsstöd.

Sigbritt Karlsson
Rektor